

University of Southern Denmark

Psykosocialt arbejdsmiljø blandt danske fiskere

Rapport og anbefalinger fra et aktionsforskningsprojekt

Grøn, Sisse; Hansen, Nikolaj Granild; Gensby, Ulrik ; Jørgensen, Lone Grønbæk; Froholdt, Lisa Loloma

DOI:

10.21996/ee9c-sn83

Publication date:

2024

Document version:

Forlagets udgivne version

Citation for published version (APA):

Grøn, S., Hansen, N. G., Gensby, U., Jørgensen, L. G., & Froholdt, L. L. (2024). *Psykosocialt arbejdsmiljø blandt danske fiskere: Rapport og anbefalinger fra et aktionsforskningsprojekt*. Syddansk Universitet. Center for Maritime Sundhed og Samfund. <https://doi.org/10.21996/ee9c-sn83>

Go to publication entry in University of Southern Denmark's Research Portal

Terms of use

This work is brought to you by the University of Southern Denmark.

Unless otherwise specified it has been shared according to the terms for self-archiving.

If no other license is stated, these terms apply:

- You may download this work for personal use only.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying this open access version

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details and we will investigate your claim. Please direct all enquiries to puresupport@bib.sdu.dk

Psykosocialt arbejdsmiljø blandt danske fiskere

Rapport og anbefalinger fra
et aktionsforskningsprojekt

Sisse Grøn, Nikolaj Granild Hansen,
Ulrik Gensby, Lone Grønbæk Jørgensen
og Lisa Loloma Froholdt

sdu.dk/da/cmss

Kolofon

Denne rapport er blevet til på baggrund af et aktionsforskningsprojekt, som samtidig har afdækket og søgt at udvikle tiltag til at forbedre fiskeres psykosociale arbejdsmiljø.

DOI: <https://doi.org/10.21996/ee9c-sn83>

Projektgruppen består af følgende:

Seniorforsker og projektleder

Sisse Grøn

Center for Maritim Sundhed og Samfund.

Videnskabelig assistent

Nikolaj Granild Hansen

Center for Maritim Sundhed og Samfund

Adjungeret forsker og partner

hos TeamArbejdsliv

Ulrik Gensby

TeamArbejdsliv Aps

Instituttleder

Lone Grønbæk Jørgensen

Økonomisk Institut SDU

Seniorforsker og centerleder

Lisa Loloma Froholdt

Center for Maritim Sundhed og Samfund

Følgende parter har deltaget i projektets udviklingsaktiviteter:

Fiskeriets Arbejdsmiljøråd

Danmarks Fiskeriforening

Danmarks Pelagiske Producent Organisation

3F

Fiskeristyrelsen

Søfartsstyrelsen

Tænketanken Hav

Fotos:

Forside foto og foto på side 21 er leveret af Fiskeriets Arbejdsmiljøråd

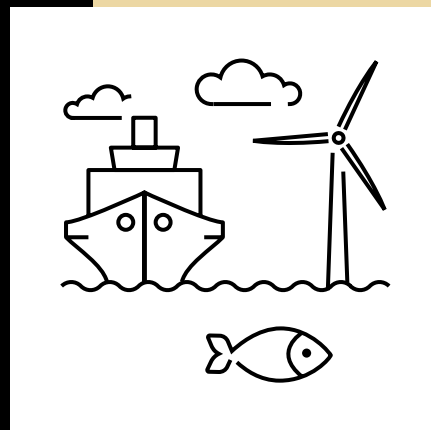
Tak til:

Flemming Christensen og Karsten Korsgaard fra Fiskeriets Arbejdsmiljøråd, medlemmerne af Fiskeriets Arbejdsmiljøråds sikkerhedsudvalg i Vest, Nord, Øst og Nordvest, deltagerne på historieværkstederne, fiskere der stillede op til interview og Bettina Gundolf.

Projektet er finansieret af en bevilling fra Fiskeafgiftsfonden.

Grafisk layout og print:

Grafisk Center, SDU

Indholdsfortegnelse

01	Indledning	4
02	Metoder.....	6
02.01	Fire historieværksteder og interviews	6
02.02	Tre udviklingsværksteder	7
03	Fiskeres psykosociale arbejdsmiljøbelastninger.....	9
04	Udviklingsarbejdet	16
05	Anbefalinger.....	18
05.01	Styrk dialog og samarbejde mellem fiskere, politikere, biologer og fiskeindustriens interessenter.....	18
05.02	Understøt anerkendelse og tillid	19
05.03	Styrk mulighederne for at planlægge fremadrettet	19
05.04	Vejledning og dialog bør ledsage kontrol	19
05.05	Tilpasning til forskellige segmenter.....	20
05.06	Styrk koordinering og deling af viden	20
06	Perspektiver	22
07	Litteratur	24
08	Bilag – fem etnografiske fortællinger	26
08.01	Garnfisker Østersøen – ramt af miljøudfordringer og savner kollegaer	27
08.02	Nordsøfisker – fisker i den grønne omstillingstid	28
08.03	Pelagisk fisker – fisker og virksomhedsejer	31
08.04	Bundgarnsfisker fra Storebælt – udfordret på sin identitet	33
08.05	Jomfruhummerfisker i Kattegat – manglende tillid til fiskeren.....	35

01

Indledning

Baggrunden for rapporten er en henvendelse fra Fiskeriets Arbejdsmiljøråd til Center for Maritim Sundhed og Samfund (CMSS), angående fiskere der mistrivedes i erhvervet.

Det førte til et etårigt aktionsforskningsprojekt, støttet af erhvervsmidler fra Fiskeafgiftsfonden. Projektets formål var at forbedre danske fiskeres oplevelse af indflydelse i arbejdet og bidrage til at relevant viden om psykosocialt arbejdsmiljø bringes i anvendelse i erhvervet, på en måde som passer til erhvervets særlige karakter.

Det er projektets antagelse, at et vidensmobiliserende netværk på sigt kan påvirke fiskeres oplevelse af indflydelse positivt. Et år er imidlertid ikke nok til at måle en sådan effekt, derfor har projektets sigte været at sætte gang i en positiv udvikling og nå frem til en plan for hvilken indsats der skal til, samt nogle anbefalinger at rette indsatsen imod.

For at skabe et vidensmobiliserende netværk, inviterede vi repræsentanter fra erhvervets parter, myndigheder og en miljø Non-Governmental organization (NGO) til at deltage i tre udviklingsværksteder. Disse værksteder var kernen i projektet. Som forberedelse afholdt vi også fire historieværksteder, med hvert af fiskeriets arbejdsmiljøråds fire sikkerhedsudvalg, samt andre fiskere fra lokalområdet.

Disse værksteder havde et dobbeltformål, dels at give fiskerne mulighed for at fortælle deres historie og således forberede dem på at tænke fremad og dels at samle data om fiskeres arbejdsliv og psykosociale belastninger. Denne rapport samler op på hele projektet, med vægt på at videregive den nye viden om fiskeres psykosociale arbejdsmiljø, som vi har samlet.

Det overordnede projektdesign er aktionsforskning. Aktionsforskning (Lewin 1946) er en paraplytilgang der igangsætter en deltagerinvolverende og demokratisk proces. I processen søger forskere og deltagere at skabe ændringer, på det område de undersøger samtidig med, at de skaber ny viden. Det er især undergrenene vidensmobilisering (Gensby et al. 2019), forskningsnetværk (Jensen et al. 2020;) og vidensbrobygning (Gensby et al. 2021) vi har ladet os inspirere af.

Projektets forskningsspørgsmål er: *Hvordan får vi den viden, der findes om psykosocialt arbejdsmiljø til at gavne de erhvervsfiskere, som tynges af dårligt psykosocialt arbejdsmiljø?*

I projektets oprindelige design, som ses nedenfor i figur 1, gik vi ud fra at udviklingsværkstederne skulle lave et anbefalingskatalog. Men i og med at problemforståelsen ændrede sig, blev løsningen en anden, nemlig et formaliseret samarbejde, se sidste afsnit. Det ligger i aktionsforskningen at produkterne ikke er fastlagt på forhånd. Alligevel har vi i projektgruppen valgt at formulere nogle anbefalinger, på baggrund af de input vi har fået i projektet. Se afsnit 5.

Vi har benyttet os af kvalitative samskabende metoder, både til dataindsamling og til udviklingsarbejdet. Det drejer sig om historieværksteder (Grøn og Limborg 2015), enkeltinterviews, og designtænkning tilpasset arbejdsmiljøarbejde (Broberg og Grøn 2021).

02.01 Fire historieværksteder og interviews

Til at undersøge de oplevede psykosociale arbejdsmiljøbelastninger i arbejdet blandt fiskere, er der blevet afholdt fire historieværksteder (Gensby 2014; Grøn & Limborg 2015). Historieværkstederne blev planlagt i samarbejde med Fiskeriets arbejdsmiljøråds fire sikkerhedsudvalg, som er opdelt geografisk i øst, vest, nordvest og nord.

De fleste deltagere var også medlem af sikkerhedsudvalget, men medlemmerne fra nordvest og øst havde inviteret andre fra området med til værkstedet. Dette betyder, at vi gennem historieværkstederne har været i kontakt med fiskere fra hele landet og med repræsentanter fra flere forskellige segmenter af erhvervet. Som supplement for at få mere bredde og høre om alle aspekter af en fiskers arbejdsliv, blev der også gennemført 7 personlige interviews, med nogle deltagere fra værkstederne.

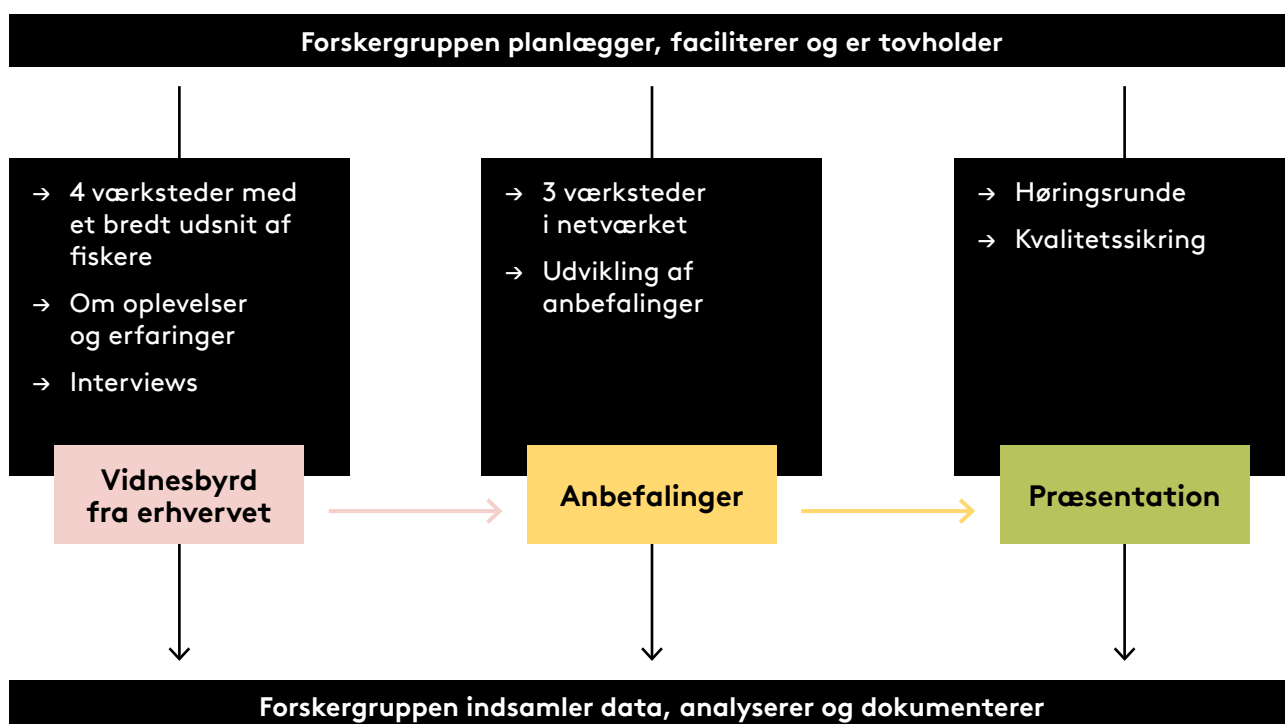
02.02 Tre udviklingsværksteder

Udviklingsarbejdet i netværksgruppen foregik på tre heldags udviklingsværksteder, hvor projektgruppen sammen med projektets parter arbejdede med at 'oversætte' metoder og viden fra forskning i psykosocialt arbejdsmiljø til fiskerierhvervet og anbefale tiltag. Parterne er Danmarks Fiskeriforening Producent Organisation, Danmarks Pelagiske Producent Organisation, 3F transportgruppen, Fiskeristyrelsen, Søfartsstyrelsen, Ministeriet for fødevarer mv. (Ikke aktivt deltagende), Tænketanken Hav og Fiskeriets Arbejdsmiljøråd.

Tabel 1: Deltagere på historieværkstederne

Sted	Deltagere	Deltagernes anciennitet	Redskabstyper deltagerne fisker med	Farvande deltagerne fisker i
Hvide Sande	7 personer	30-45 år	Trawl Bomtrawl Garn	Nordsøen Skagerak
Aabybro	12 personer	13-52 år	Trawl Garn Skrab	Skagerak Kattegat Nordsøen Limfjorden
Taulov	12 personer	13-57 år	Trawl Garn Bundgarn Ruser Tejner	Lillebælt Bælthavet Smålandshavet Østersøen Nordsøen Skagerak Kattegat
Hirtshals	8 deltagere	7-47 år	Pelagisk trawl Flydetrawl	Nordsøen Atlantehavet

Figur 1: Projekt design

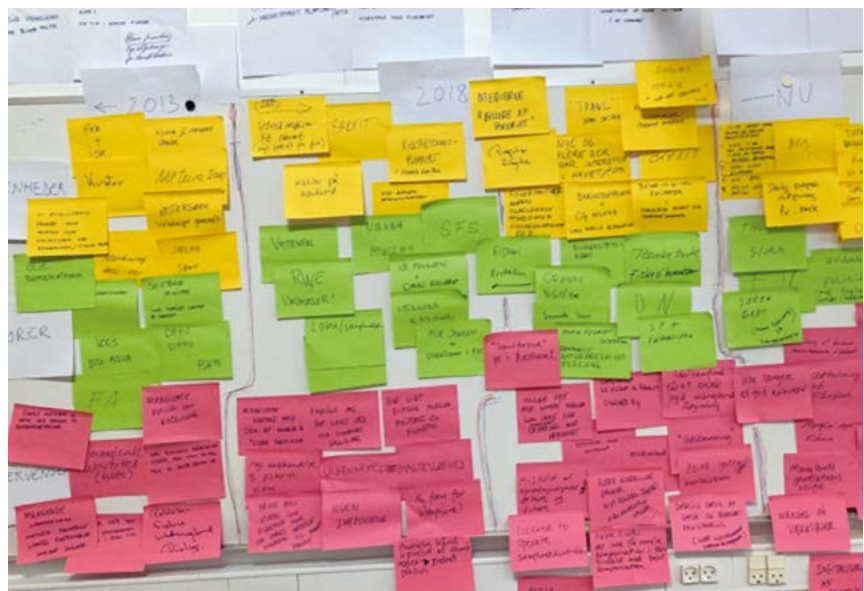

03 Fiskeres psykosociale arbejds miljø belastninger

Et historieværksted er en metode til at kortlægge et forløb og fortælle en gruppes historie, på en struktureret måde (Grøn og Limborg, 2015). I vores tilfælde bestod denne gruppe af fiskere, og værkstederne blev her brugt til at skabe et overblik over de begivenheder, der er sket i erhvervet, og som har påvirket fiskerne og deres arbejdsmiljø. Eller sagt på en anden måde, som en metode til at få viden om faktorer, der påvirker det psykosociale arbejdsmiljø.

På værkstederne, blev der fokuseret på begivenheder og forandringer i erhvervet i de sidste 10 år. Værkstedet var inddelt i tre runder, hvor deltagerne beskrev centrale begivenheder, der er sket indenfor erhvervet, hvilke aktører, der har haft indflydelse på erhvervet og til sidst, hvilke konsekvenser alt dette har haft for dem og deres arbejdsliv. Derved blev der, i løbet af dagen, skabt en klar fortælling om den nyere udvikling indenfor dansk erhvervsfiskeri.

Billede 1: Samlet fortælling fra et værksted

Sidste runde handlede om konsekvenserne af de begivenheder og aktører som fremkom af de to første runder. Vi bad deltagerne om at skrive alle de konsekvenser, for deres psykosociale arbejdsmiljø, som de kunne komme i tanke om. Herunder er vist samlingen af røde post its, om konsekvenser, fra hvert af de fire historieværksteder:

Historieværksted 1

Modløshed	Kriminalisering	Mistillid	Udskamning og dårligt ry
Pointsystem	Lokalsamfund der får et knæk	Ophugning	Manglende generationsskifte
Dårlig økonomi	Marginalisering	Frygt	Urimelighed og uretfærdighed
Manglende eksistensberettigelse			

Historieværksted 2

Mistet tillid	Afmagt	Dårligt humør	Svært at tiltrække nye fiskere
Negativ stemning i fiskeriet	Dårligt helbred	Stress	Ophugning
Uretfærdighed	Flugt fra erhvervet	Modløshed	Mere fokus på bagateller
Mistet stolthed	Ingen motivation	Magtesløshed	Lyst til at stoppe med at fiske
Meningsløshed	Økonomi og brændstof		

Historieværksted 3

Manglende fisk	Uvis fremtid/ ingen fremtid	Frustration, afmagt	Kystfiskeriet dårligt – længere til fiskepladsen
Ikke lov til at lande fangsten	Endnu færre kollegaer	Lukning af små fiskesamfund/byer	Værdiløse fartøjer og redskaber
Dårlig økonomi	Virkelighedsfjern lovgivning/ manglende respekt for lovgivningen	Afvikling/ ophugning/ophør	Koncentreret fiskeri på enkelte arter i bestemte farvande
Manglende lyst	Mindre fiskeri hjemme, betyder mindre tid med familien	Fødevarer??	

Historieværksted 4

Færre fisk at fange	Svært at planlægge	Nervøsitet (uantagelighed)	Usikkerhed
Uretfærdighed	Menneskelig fejl	Bøder/point	Stress for skibsføreren (skipperen)
Klima	Kontrol	Man kan aldrig gøre det rigtigt	Magtesløshed

Oversigterne viser hvordan de deltagende fiskere oplever deres psykosociale arbejdsmiljø. En del af udsagnene handler om årsager til de belastninger fiskerne beretter om, det gælder fx, 'manglende fisk' og 'mere fokus på bagateller'. Der er også en gruppe udsagn, som handler om konsekvenser for erhverv og lokalsamfund, det gælder fx 'ophugning' og 'endnu færre kollegaer'.

En stor gruppe af udsagnene, beskriver hvordan belastningerne føles, denne oplysninger giver direkte viden om hvordan fiskerne oplever deres psykosociale arbejdsmiljø. Der optræder ord som 'magtesløshed', 'frustration' og 'uretfærdighed'. Tabellen herunder viser alle udsagnene samlet i grupper af ord, der beskriver samme tilstand. Hvis ordet er skrevet flere gange, er det fordi det blev skrevet af flere personer. Jo flere gange et ord optræder, jo flere har fortalt om det.

Psykosociale arbejdsmiljøproblemer er *komplekse problemer* (Jespersen et al. 2016). Det betyder at problemerne er sammenvævede, uklare og deles af mange, som har forskellige opfattelser af hvori

Tabel 2: Årsager

Ændret klima	Færre fisk	Øget kontrol	Pointsystem	Lovgivning
→ Klima	→ Færre fisk at fange → Manglende fisk	→ Kontrol → Mere fokus på bagateller → Koncentreret fiskeri på enkelte arter i bestemte farvande → Ikke lov at lande fangsten	→ Bøder/point → Pointsystem	→ Virkelighedsfjern lovgivning/ Manglende respekt for lovgivningen

Tabel 3: Konsekvenser

Ophugning	Færre fiskere	Lokalsamfund lider
→ Ophugning → Ophugning → Afvikling/ophugning/ophør	→ Endnu færre kolleger → Svært at tiltrække nye fiskere → Manglende generationsskifte → Flugt fra erhvervet	→ Lokalsamfund der får et knæk → Mindre fiskeri hjemme, betyder mindre tid med familien → Lukning af små fiskersamfund → Kystfiskeriet dårligt – længere til fiskepladsen

Tabel 4: Belastninger med fiskernes egne ord

Modløshed	Stress	Dårlig økonomi	Dårlig stemning
→ Man kan aldrig gøre det rigtigt → Ingen motivation → Manglende lyst → Lyst til at stoppe med at fiske → Modløshed → Modløshed → Meningsløshed	→ Dårligt helbred → Stress → Stress for skibsføreren	→ Værdiløse fartøjer og redskaber → Økonomi og brændstof → Dårlig økonomi → Dårlig økonomi	→ Negativ stemning i fiskeriet → Dårligt humør
Mistillid	Uretfærdighed	Frygt	Uforudsigelighed
→ Mistillid → Mistet tillid	→ Uretfærdighed → Urimelighed og uretfærdighed → Uretfærdighed	→ Kriminalisering → Frygt → Nervøsitet → Menneskelig fejl	→ Uvis fremtid/ ingen fremtid → Usikkerhed → Svært at planlægge
Magtesløshed	Mistet stolthed		
→ Afmagt → Frustration, afmagt → Magtesløshed → Magtesløshed	→ Manglende eksistensberettigelse → Marginalisering. Udskamning og dårligt ry → Mistet stolthed		

problemerne består og hvordan de bør løses. Derfor er det nødvendigt at forenkle og 'oversætte' de enkelte oplevelser til nogle bredere begreber, så vi kan bygge videre på eksisterende viden om hvad der skader og hvad der virker. Det har forskningen i psykosocialt arbejdsmiljø arbejdet på i mange år og det har udmøntet sig i 'de 6 guldkorn' (se fx Kristensen et al. 2013, Abildgaard et al. 2012), altså de generelle faktorer, som det er helt centralt at forholde sig til:

- Krav i arbejdet. Tempo, arbejdsmængde, deadlines, følelsesmæssige krav, sociale krav.
- **Indflydelse** i arbejdet. Indflydelse på arbejdsstedets indretning, arbejdets udførelse, hvem man samarbejder med, etc.
- **Mening i arbejdet**. Sammenhængen med den øvrige produktion, formålet med virksomhedens indsats.
- **Forudsigelighed**. Informationer om relevante planer og begivenheder for at undgå usikkerhed og uvished blandt de ansatte.
- **Belønning i arbejdet** (anerkendelse). Belønning, der svarer til indsatsen. Der kan være tale om løn, karriereforløb eller almindelig anerkendelse og påskønnelse.
- Social støtte. Støtte, hjælp og feedback fra ledere og kolleger på de rette tidspunkter.

Baseret på de problemstillinger, som fremstod stærkest i fortællingerne, relaterer vi belastningerne til fire af de seks guldkorn: indflydelse, mening i arbejdet, forudsigelighed og anerkendelse (belønning). Kategorierne 'stress' og 'dårlig stemning' er for brede til at kategorisere. Se allokeringen i oversigten nedenfor:

Indflydelse: Ordene om uretfærdighed og magtesløshed afspejler mangel på indflydelse. Ikke at blive hørt, ikke

at blive spurgt og ikke at blive inddraget i processerne med at udforme regler og krav.

Mening i arbejdet: Ordene om modløshed, handler om at arbejdet har skiftet karakter for fiskerne, og ikke giver mening som det plejede.

Forudsigelighed: Mange af de ord vores deltagere brugte referer til mangel på forudsigelighed. Det gælder uforudsigelighed, frygt, mistillid og dårlig økonomi. Det hænger godt sammen med at baggrunden for projektet var de mange og hyppige ændringer og nye krav og regler, som fiskere skal forholde sig til for at drive deres erhverv.

Anerkendelse: Ordene om mistet stolthed, afspejler en mangel på anerkendelse af vigtigheden af fiskeriet som erhverv. Fiskerne formulerede det også som et dårligt ry og udskamning.

Det gælder for alle fire kategorier, at det er velundersøgt at de hænger sammen med følgevirkningerne af psykosociale belastninger. Oplevelse af lav indflydelse er således en af de mest veldokumenterede stressorer i relation til arbejdslivet (Andersen et al. 2022, Madsen et al. 2017).

Vi har valgt at fremstille fiskernes historier i form af etnografiske fortællinger (Winthereik og Verran 2012). Det er konstruerede fortællinger, der er baseret på virkelige personers oplevelser og repræsenterer et større materiale, end de enkelte personer.

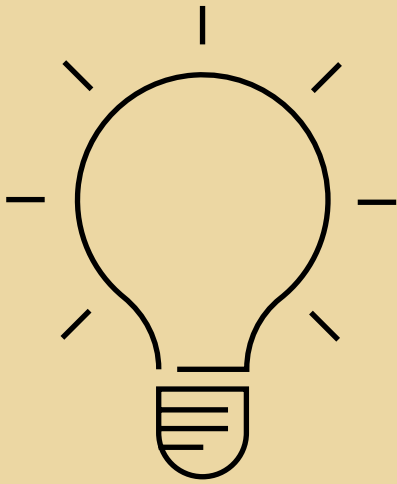
Fortællingerne er konstrueret på baggrund af data fra historieværkstederne og de 7 individuelle interviews. Fortællingerne omhandler ikke eksisterende personer, men nogle som kunne findes. De personificerer mangfoldigheden i dansk fiskeri og præsenterer de vigtigste af de udfordringer, vi har fået viden om fra vores deltagere og informanter. De er vedlagt som bilag.

Tabel 5: Belastninger oversat til 'guldkorn'

Modløshed - (mangel på) mening i arbejdet	Stress	Dårlig økonomi - (mangel på) forudsigelighed	Dårlig stemning
Mistillid - (mangel på) forudsigelighed	Uretfærdighed - (mangel på) indflydelse i arbejdet	Frygt - (mangel på) forudsigelighed	Uforudsigelighed - (mangel på) forudsigelighed
Magtesløshed - (mangel på) indflydelse	Mistet stolthed - (mangel på) anerkendelse		

04 Udviklingsarbejdet

Inden projektet startede, havde vi inviteret relevante parter til at deltage i 3 heldags udviklingsværksteder. Det drejer sig om Fiskeriets Arbejdsmiljøråd, Danmarks Fiskeriforening Producent Organisation, Danmarks Pelagiske Producent Organisation, 3F, Fiskeristyrelsen, Søfartsstyrelsen og Tænk-tanken Hav.

Udviklingsværkstederne tjente flere formål. De skulle bringe parterne sammen (netværksopbygning), med fiskeres psykosociale arbejdsmiljø som emne (kapacitetsopbygning) og de skulle give input til hvilke indsatser som bedst ville kunne adressere problemerne i fiskerierhvervet. Ikke alle deltagere deltog på alle værksteder, der deltog en eller flere fra hver organisation på hvert værksted, og deltagerne orienterede deres 'vikar', ligesom vi startede hvert værksted med et referat af de tidligere værksteder.

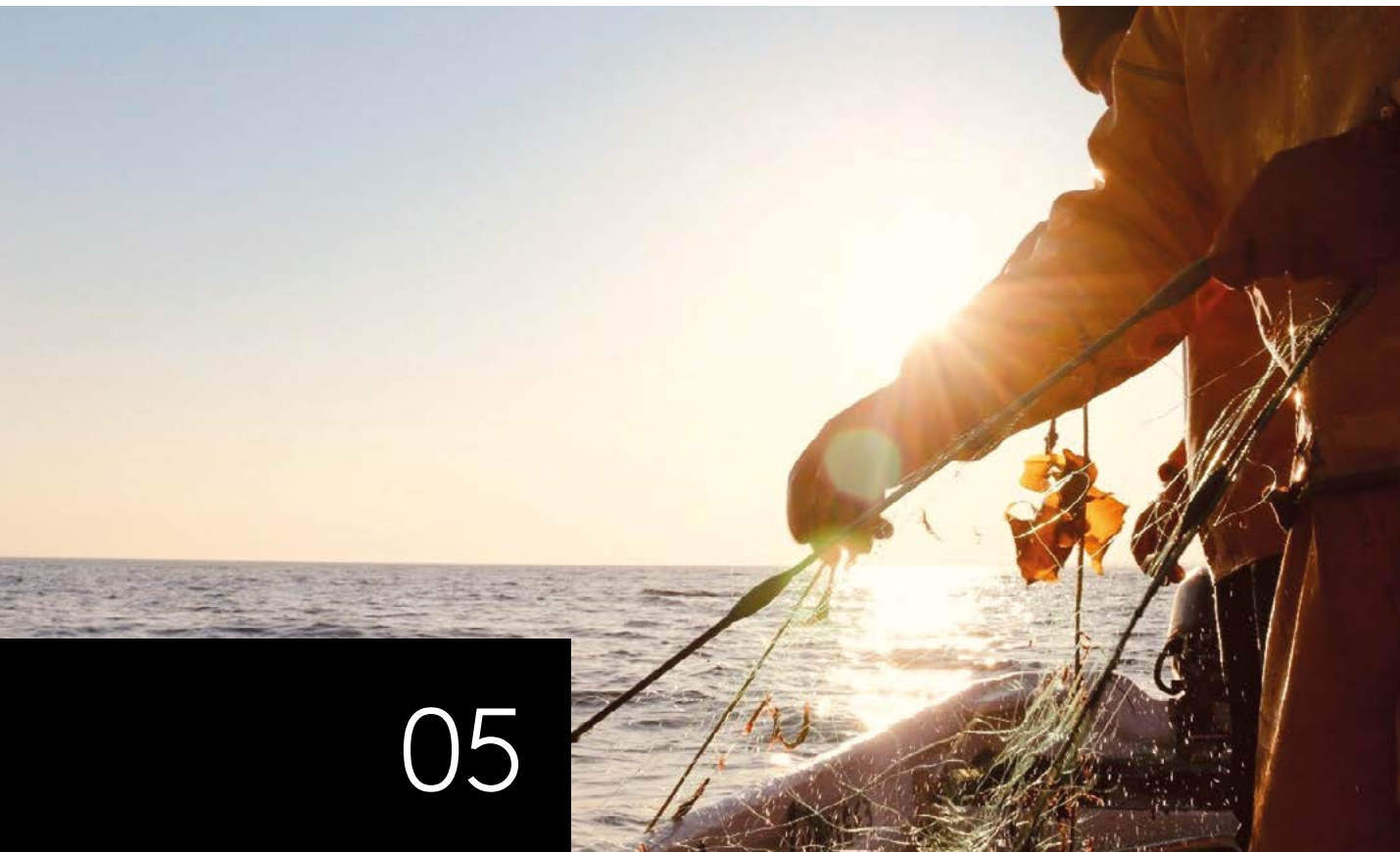

På hvert af værkstederne bestod første del af dagen af oplæg, for at vidensdele og kompetenceopbygge og anden del af en samarbejdsproces, med metoder hentet fra designtænkning (Broberg & Grøn 2021). Deltagerne nåede bl.a. frem til at de centrale elementer i psykosocialt arbejdsmiljø (de 6 guldkorn) godt kan bruges til at beskrive fiskeres belastninger, hvis der redegøres for den særlige måde de udmønter sig på i fiskeriets kontekst.

I udviklingsprocessen startede deltagerne med et bredt og noget uklart problem som hed: *Fiskere har ikke nok indflydelse på rammerne for eget arbejde*. I løbet af processen fik de defineret og omformuleret problemet til

at lyde: *Politikere i Danmark interesserer sig ikke nok for fiskerierhvervet*. Ud fra denne sidste problemformulering, blev der dernæst fundet og beskrevet et tiltag, der kan løse det problem. Det præsenterer vi i sidste afsnit med perspektiver.

Der er lavet dokumentationsrapporter fra hvert værksted, som er delt med deltagerne.

05

Anbefalinger

Anbefalingerne er formuleret af projektgruppen, på baggrund af et indledende litteraturstudie, vores interviewdata og input fra deltagerne på udviklingsværkstederne. De er udformet før vi skrev afsnit 3 om fiskeres psykosociale arbejdsmiljø og er derfor ikke struktureret efter de fire guldkorn, vi har samlet fiskernes belastninger omkring.

Der er alligevel sammenfald nok, til at der er en eller flere anbefalinger, som retter sig mod hver af belastningerne. 'Stress' har vi medtaget i oversigten nedenfor, fordi social støtte er en af værktøjerne til at forebygge stress og anbefalingen om at styrke vidensdelingen, vil styrke social støtte.

05.01 Styrk dialog og samarbejde mellem fiskere, politikere, biologer og fiskeindustriens interessenter

Forskning omhandlende psykosocialt arbejdsmiljø ser dialog og samarbejde som et centralt element for et godt arbejdsmiljø (Aronsson, 1989; Karasek et al., 1981). Dialog og samarbejde er samtidig vigtigt ift. at skabe en høj social kapital (Hagedorn-Rasmussen, 2014). Udsagn fra fiskerne fortæller, at de ikke føler sig tilstrækkeligt involveret i beslutninger og diskussioner omhandlende deres job. En øget dialog med erhvervet vil medvirke til, at fiskerne føler sig

inddraget i beslutningerne og vil styrke samarbejdet mellem fiskeriets interessenter og parter. Blandt fiskerne kan der spores tilfredshed i de tilfælde, hvor der har været en dialog, eller der har været et samarbejde.

Et tydeligt eksempel på et samarbejde, der af fiskerne er blevet betegnet som positivt, er samarbejdet mellem Danmarks Fiskeriforening og Danmarks Naturfredningsforening omkring en 10% fredning af Danmarks havareal.

Med eksempler som dette kan det ses, at fiskerne efterlyser en bedre dialog samt samarbejde mellem alle parter og interessenter i branchen.

05.02 Understøt anerkendelse og tillid

Anerkendelse og tillid er medvirkende årsager til, at medarbejdere kan lide deres arbejde og deres arbejdsplads (Hagedorn-Rasmussen 2014). I modsætning hertil kan mistillid og mangel på anerkendelse eller accept føre til et negativt selvbillede (Semmer et al., 2019).

Fra fiskenes fortællinger kan det ses, at de savner anerkendelse, både for deres arbejde men især for deres viden om fiskeri, fiskemetoder, natur osv. Frem for anerkendelse af deres arbejde føler de en stigende mistillid til dem selv og deres erhverv. Nye kontrolforanstaltninger opfattes af fiskerne derfor ofte som et udtryk for mistillid og et udtryk for, at de bliver anset for at være kriminelle.

Fiskerne skal kunne se sig selv i den regulering, der bliver lavet. Og de skal kunne forstå formålet med de tiltag, der bliver lavet på fiskeriområdet. Det kan gøres ved, at fiskerne i større grad bliver taget med på råd om forhold, der gælder deres erhverv, så de får mulighed for at dele deres viden om en given sag eller et givent forhold.

05.03 Styrk mulighederne for at planlægge fremadrettet

Forandringer i arbejdslivet er i forskningen ofte blevet anset som værende årsag til et negativt psykosocialt arbejdsmiljø (Aronsson, 1989; de Jong et al., 2016; Karasek et al., 1981). Forandringer kan bl.a. være problematiske, når de sker pludseligt eller uventet, og hvis der sker mange inden for kort tid.

Ifølge fiskerne er mange af de tiltag, der er blevet lavet på fiskeriområdet fra politisk hånd, sket fra den ene dag til den anden, og ofte er (også markante) forandringer kommet bag på dem. Det gør arbejdet uforudsigeligt og skaber et ustabilt arbejdsmiljø. Udmeldingen om interventioner bør komme tidligere, så fiskerne har mulighed for at tilpasse sig den ændrede situation. Fiskerne giver flere eksempler på beslutninger, som kun gælder midlertidigt: Fiskekvoter gælder f.eks. kun et år ad gangen og er et eksempel på et forhold, der gør det svært for fiskerne at planlægge fremtiden, da betingelserne for at drive fiskeri skifter fra år til år. For at fiskerne får bedre mulighed for at planlægge, bør der laves nogle langsigtede planer på fiskeriområdet.

05.04 Vejledning og dialog bør ledsage kontrol

Fiskerne er ofte i kontakt med fiskeristyreelse især fiskerikontrollen. Ift. fiskerikontrollen har fiskerne oplevelsen af at der specifikt bliver ledt efter fejl, som kan udløse en bøde. Dette gør fiskerne nervøse da små og utilsigtede fejl kan udløse bøder og point. Fiskerne savner især at kunne få vejledning fra fiskerikontrollanterne, til at håndtere både det administrative, men også hjælp til

Tabel 6: Belastninger, guldorn og anbefalinger

Fiskeres belastning	Psykosocialt kernebegreb ('guldorn')	Anbefaling
Magtesløshed Uretfærdighed	Indflydelse	01: Styrk dialog og samarbejde 05: Tilpas til forskellige segmenter
Modløshed	Mening i arbejdet	02: Understøt anerkendelse og tillid 04: Vejledning og dialog bør ledsage kontrol
Mistillid Dårlig økonomi Frygt	Forudsigelighed	03: Styrk mulighederne for at planlægge
Mistet stolthed	Anerkendelse	02: Understøt anerkendelse og tillid
Stress	Social støtte	06: Styrk koordinering og deling af viden

at forstå reglerne og navigere i dem. Fiskerne giver flere eksempler på at fiskerikontrollen ikke ville eller måtte give et svar på deres spørgsmål, og eksempler på at svar de har fået, senere har vist sig at være forkerte. Dette medvirker til, at fiskerne mener, at fiskekontrollen kun ønsker at uddele bøder.

I vores data er der eksempler på, at hver gang fiskerne har fået vejledning og hjælp eller bare et godt råd til håndtering af en sag fra Fiskeristyrelsen, beskrives det som en positiv oplevelse.

Det vil derved styrke fiskernes psykosociale arbejdsmiljø, om der var bedre mulighed for at få vejledning fra fiskerikontrollen, samt en bedre dialog mellem Fiskeristyrelsen og fiskerne.

05.05 Tilpasning til forskellige segmenter

Dansk fiskeri består af mange forskelligartede virksomheder, og der er mange forskellige forhold, der gør sig gældende alt afhængig af typen af virksomhed. Disse forskelligheder bør der tages højde for.

Fiskerne beretter om regler eller krav, som de har svært ved at leve op til, fordi de ikke er rettet mod deres type virksomhed. Der er således flere eksempler på krav eller regler, der er de samme for alle fiskekuttere uanset størrelse, hvilket ifølge fiskerne ikke altid er hensigtsmæssigt. Fiskerne finder derfor mange regler og tiltag meningsløse. I arbejdsmiljøforskningen kaldes eksempler som disse for illegitime opgaver, hvilket anses som en stressor (Semmer 2019). Det vil derfor være en fordel om der blevet taget højde for de forskellige segmenter i dansk fiskeri.

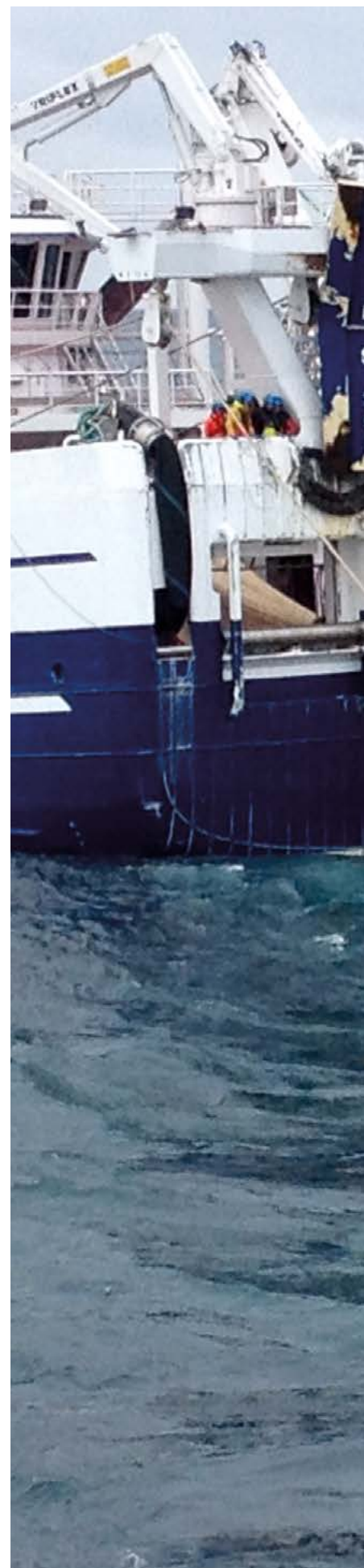
Det er dog vigtigt, at der ikke bliver skabt splittelse i erhvervet, hvor der sker en opdeling mellem de forskellige segmenter. F.eks. fortæller fiskerne at individualiseringen af kvoterne resulterede i en splittelse, som de gerne havde været foruden.

05.06 Styrk koordinering og deling af viden

Både danske og internationale biologer er centrale for dansk fiskeri. Især ift. kvoter, hvor det er en biologisk rådgivning, der danner grundlaget for den politiske beslutning om størrelsen på fiskekvoterne. Af samme årsag ønsker fiskerne også at dele deres viden om fiskebestandenes tilstand med biologerne.

Fiskerne gør egne observationer, som de handler ud fra, og har derfor en mening om naturen og fiskebestandene. Det er imidlertid ikke altid at fiskernes blik på biologiske spørgsmål, herunder fiskebestandene, er det samme som biologernes. Dette er kilde til konflikt og årsag til, at fiskerne mangler tillid til biologernes arbejde. Det er også en væsentlig årsag til at fiskerne mener, der ikke bliver lyttet til dem, og at deres viden ikke bliver accepteret.

Fiskernes viden og oplysninger har dog ofte anekdotisk form, hvilket gør det svært at integrere i forskningen (Bailey et al., 2017). Et netværk hvor fiskere har mulighed for at dele deres viden og deres syn på biologiske spørgsmål, og hvor biologerne kan fremlægge deres resultater, kan mindske afstanden mellem de to grupper, og give fiskerne mulighed for at blive inddraget i forhold der omhandler deres erhverv.

06

Perspektiver

Deltagerne besluttede at lave en plan for et formaliseret samarbejde eller dialogforum, med de samme parter som har deltaget i udviklingsværkstederne, altså vidensnetværket. Det støtter op om projektets mål, om at starte et netværk. Dette formaliserede samarbejde/dialogforum kunne så få til opgave at fungere som videnscenter, når det er etableret og forankret.

Deltagerne skitserede desuden en plan for vidensgrupper for fiskere, en slags erfa-grupper hvor de mødes og drøfter fælles problemstillinger relateret til belastninger i deres psykosocialt arbejdsmiljø. Planerne giver tilsammen en flerstrengt indsats. Det harmonerer godt med forskning i hvad der virker i forebyggelse, som peger på flerstrengede eller orkestrerede indsatser, altså flere samtidige indsatser fra forskellige aktører (Dyreborg 2016; Hasle et al. 2017).

Der er også gode erfaringer med brancheindsatser, hvor aktørerne i en branche går sammen om at etablere en vidensstjeneste (Madsen et al. 2020). Et nyligt projekt i danske regioner har desuden vist, at en lærende tilgang, som dette projekt har lagt, og som det fremtidige samarbejde formentlig vil videreføre, er mest velegnet til komplekse problemstillinger.

Efterfølgende har projektteamet fremlagt projektets resultater, bl.a. på den internationale konference FISH6 i Rom, hvor det blev godt modtaget. Det stod klart at de her beskrevne psykosociale belastninger og oplevelser med erhvervet, også rapporteres fra andre lande, som for eksempel Norge (Thorvaldsen et al. 2022) og New Zealand (Juniad F. 2024). Det tyder derfor på at udfordringerne, der er skitseret i denne rapport, er globale og bør adresseres på såvel lokalt som internationalt niveau.

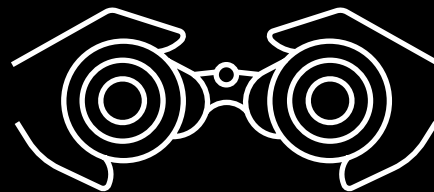
Vi ser derfor gode perspektiver i at videreføre nærværende projekt med to initiativer: Vidensgrupper for fiskere, parret med en brancheindsats centreret om et formaliseret samarbejdsorgan.

Tre sigtelinjer blev formuleret af deltagerne på sidste udviklingsværksted:

- 1** Holde organisationer åbne og styrke deres forbindelse til politikere i Danmark
- 2** Etablere formaliseret samarbejde, møder og dialog mellem alle aktører i erhvervet
- 3** Etablere videnscenter for information, materialer og aktører

07 Litteraturliste

- Abildgaard, J. S., Nickelsen, N. C. M., & Bendixen, M. (2012). Bidrag til et symmetrisk og sociomaterielt arbejdsmiljøperspektiv. *Tidsskrift for Arbejdsliv*, 14(3), 57-75.
- Aronsson, G. (1989). DIMENSIONS OF CONTROL AS RELATED TO WORK ORGANIZATION, STRESS, AND HEALTH. *International journal of health services*, 19(3), 459-468.
- Bailey, J. L., Liu, Y., & Davidsen, J. G. (2017). Bridging the gap between fisheries science and society: Exploring fisheries science as a social activity. *ICES journal of marine science*, 74(2), 598-611.
- Broberg O. og Grøn S. (2021): *Den dobbelte diamant i arbejdsmiljøarbejdet - din guide til at løse arbejdsmiljøproblemer med dobbelt diamantprocessen*, DTU Management, <http://www.designthinking.dtu.dk>
- Clausen, T., Hagedorn-Rasmussen, P., Lund, H. L., Mathisen, J., Olsen, E. L., Rod, N. H., Thomsen, R., & Christiansen, S. (2023). *Psyko-socialt Arbejdsmiljø på Regionale Arbejdspladser (PARA): Viden der virker*. Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø. NFA-rapport
- De Jong, T., Wiezer, N., de Weerd, M., Nielsen, K., Mattila-Holappa, P., & Mockało, Z. (2016). The impact of restructuring on employee well-being: a systematic review of longitudinal studies. *Work and stress*, 30(1), 91-114.
- Dyreborg, J.: *Videngrundlaget vedrørende forebyggelsesstrategier i Rapport om arbejdsulykker og forebyggelse*, Arbejdsmiljørådet 2016, www.amr.dk
- Jespersen A.H., Hasle P. and Nielsen K.T. (2016) The Wicked Character of Psychosocial Risks: Implications for Regulation, *Nordic journal of working life studies* Vol. 6(3)
- Juniad F. (2024) Commercial Seafood Industry's Health, Safety, and Wellbeing from Down Under: A New Zealand Context, https://ifishconference.ca/ifish-6/day_three/session-7b/
- Gensby U. (2014). Assessing the present in perspective of the past: Experiences from a chronicle workshop on company level work disability management. *Nordic Journal of working Life Studies* Vol 4 (2)
- Gensby U., Limborg H.J., Dyreborg J., Bengtson E. og Malmros P.Å. (2019) *Mobilisering af forskningsbaseret viden om arbejdsmiljø - bedre sammenhæng mellem forskning og praksis*, Roskilde Universitetsforlag 2019.
- Gensby U. Limborg H.J., Ankerstjerne H. og Helgesen A. (2021) Arbejdsmiljørådgiveren som brobygger mellem forskning og praksis, *Tidsskrift for Arbejdsliv* Vol. 1, 2021
- Grøn S., og Limborg H.J. (2015), Chronicle workshops - a participative method to develop workplaces, in *Proceedings 19th Triennial Congress of the IEA*, Melbourne 2015
- Hagedorn-Rasmussen, P. (2014). Social kapitals renæssance i en arbejdslivskontekst - jagten på guldkorn og diamanter mellem meningsskabelse og forførelse? *Tidsskrift for Arbejdsliv*, 16(4), 11-31.
- Hasle P., Limborg H., Grøn S. and Refslund B. (2017), Orchestration in Work Environment Policy Programs, *Nordic journal of working life studies* Vol. 7(3)
- Karasek, R., Baker, D., Marxer, F., Ahlbom, A., & Theorell, T. (1981). Job decision latitude, job demands, and cardiovascular disease: a prospective study of Swedish men. *American journal of public health* (1971), 71(7), 694-705.
- Kristensen TS, Limborg HJ, Albertsen K & Pedersen (2013) F. Jobbet eller arbejdspladsen - hvad betyder mest? En analyse af social kapital i folkeskoler. *Tidsskrift for arbejdsliv*, 2013, 15(3). <https://doi.org/10.7146/tfa.v15i3.108941>
- Lewin K. (1946), Action Research and Minority Problems, *Journal of Social Issues* 2(4), 1946
- Madsen, C. U., Limborg, H. J., & Nielsen, K. T. (2020). AFRÅST - Aftalebaserede rådgivningstjenester: Rapport fra et forprojekt. Roskilde Universitet.
- Semmer, N. K., Tschan, F., Jacobshagen, N., Beehr, T. A., Elfering, A., Kälin, W., & Meier, L. L. (2019). Stress as Offense to Self: a Promising Approach Comes of Age. *Occupational health science*, 3(3), 205-238.
- Thorvaldsen T, Sønvisen S.A., Holmen I.M. (2022) The impact of fisheries management on fishers' health and safety: A case study from Norway, *Marine Policy*, Vol. 140, <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2022.105066>.
- Winthereik B.R., Verran H. (2012) Ethnographic Stories as Generalizations that Intervene, *Science Studies* 1/2012

08

Bilag

– fem etnografiske fortællinger

08.01 Garnfisker Østersøen – ramt af miljøudfordringer og savner kollegaer

Søren er 37 år gammel og har fisket siden, han var 20. Der er ingen i hans familie, der er fiskere. Efter at have været på fiskeriskolen fik han hyre på en garnbåd. Han blev glad for garnfiskeriet og købte sin egen garnbåd, da han var 25 år gammel.

Han fisker udelukkende i den vestlige Østersø og fanger mest rødspætter. Han ville helst fange torsk, men pga. lave kvoter, lukkeperioder og en faldende bestand er det ikke muligt. Lave kvoter og lave bestande er noget, han fint kan leve med, for det kan han tilpasse sig, men lukkeperioder er en meget stor begrænsning.

Som Østersøfisker kæmper Søren særligt med forskellige miljøudfordringer. Han har oplevet, hvordan fiskeriet er gået tilbage i de år, han har fisket. Han tror, det skyldes forurening og miljøudledninger, for det er ligesom om, fisken flygter fra noget dårligt vand. Søren så i hvert fald, at fisken forsvandt, da der for fem år siden blev etableret et rensningsanlæg med udledning i nærheden,.

En anden ting, der bekymrer ham, er antallet af sæler og skarver. Det har været et problem i al den tid, han har fisket, men bliver værre og værre. Han er sikker på, at sæl og skarv er en væsentlig årsag til, at fiskene er forsvundet kystnært. Sæler og skarver ser han som et politisk problem. Hvis politikerne havde handlet i tide og indført en regulering, kunne det have sparet mange problemer.

Som resultat af at der bliver færre fisk og de dårlige forhold for Østersøfiskerne, er der blevet færre fiskere i den havn, Søren fisker fra. Det er trist ikke at have nogle kollegaer, men det er også trist for lokalsamfundet, som nærmest er forsvundet med fiskeriet, fordi serviceerhvervene er forsvundet, og fordi turisterhvervet har mistet et aktiv.

For Søren har de færre kollegaer i hele Østersøen også betydet, at det er blevet sværere at komme af med fisken, for den bliver ikke hentet så ofte mere. Det er også blevet dyrere at komme af med den. Han frygter derfor, at fragtruterne og opsamlingen af fisk helt forsvinder, hvis der bliver endnu færre fiskere, f.eks. hvis der bliver indført et trawlforbud i hans område.

Søren har ikke mulighed for at rigge om og sejle et andet sted hen for at fiske, som mange af hans kollegaer, for det er hans skib ikke bygget til. Familien gør også, at han helst vil fiske hjemmefra. Lige nu har han heller ikke kvote til at fiske i andre farvande, og hans økonomi begrænser hans muligheder for investeringer i fisk og redskaber. Hvis ikke forholdene i Østersøen bliver bedre, kan han blive nødt til at stoppe, men det vil han nødigt.

08.02 Nordsøfisker - fisker i den grønne omstillings tid

Erik er fra Thyborøn og er 69 år gammel. Han har fisket siden, han gik ud af skolen. Udover at være udlært erhvervsfisker er hans eneste uddannelse en fiskeskippereksamen. Der var tradition for at være fisker i Eriks familie, og derfor var der aldrig tvivl om, at han også skulle være fisker.

Sammen med en yngre fisker ejer han en trawler på 27 meter. Før indførelsen af FKA og IOK fiskede Erik både industrifisk og konsumfisk, men valgte dengang at sælge industrifiskerettighederne fra for at fokusere på konsumfiskeriet. Dengang var han modstander af de omsættelige kvoter, men senere er han blevet tilfreds med dem, da han nu bedre kan planlægge og målrette sit fiskeri. På sigt betød det dog, at fiskeriet blev mindre fleksibelt, da der har været nogle meget voldsomme reduktioner på FKA-kvoterne især på torsk. Et andet problem med de individuelle kvoter er, at fiskerne i dag har en masse gæld, fordi fiskerne både skal købe båd og kvoter for at få lov til at fiske, og kvoterne er ofte mere værd end båden.

Erik er ikke så ofte ude og sejle mere, da han har valgt at trappe ned og lade de yngre fiskere, der gerne vil sejle, tage styringen på havet. Han følger i stedet fiskeriet tæt fra land og sætter sig ind i de mange skiftende regler, man skal forholde sig til som fisker i dag.

Grøn omstilling fylder meget i fiskeridebatten, og Eriks forholder sig også til den. Allerede nu har han gjort tiltag, der har reduceret dieselforbruget, og dermed hans Co₂ udledning. Fremadrettet ønsker han at gøre flere tiltag, hvis det er muligt, og han håber, at der en dag kommer en teknologi, der kan erstatte dieselmotoren. Men lige nu er der ikke noget alternativ til diesel, og det ser ikke ud til at komme indenfor en overskuelig fremtid. Derfor er han også uforstående overfor den planlagte energifgift, for han vil hellere gøre noget reelt for klimaet end at betale for at lade være med at gøre noget

Kampen om havet og kampen om brugen af havet er blevet større pga. den grønne omstilling. Særligt opsætningen af havvindmøller kan få betydning for Erik, ligesom planen om energigør i både den danske og den britiske del af Nordsøen bekymrer ham. Lige nu ser han havvindmøller som en af de største trusler mod fiskeriet, da vindmøllerne ofte bliver sat op på de gode fiskebanker.

Erik har forståelse for, at der skal være plads til andre aktiviteter på havet end fiskeri, og han er heller ikke uenig i, at der skal sættes vindmøller op. Men han vil gerne have indflydelse på, hvor de bliver sat op, så de ikke bliver sat op i de områder, hvor han fisker, og hvor fisken gyder, men han føler sig overhørt i debatten.

08.03 Pelagisk fisker - fisker og virksomhedsejer

Kristian er 45 år gammel og er fra Skagen. Han er uddannet i servicebranchen, men valgte for ca. 10 år siden at gå ind i familievirksomheden og blive fiskeskipper. Men han har altid være med inde over virksomheden, så helt fremmed var den verden ikke. Rederiet ejer et skib på 60 meter, der er rigget til pelagisk fiskeri, så de fisker mest med flydetrawl. De fisker oftest i Nordsøen og i Nordatlanten, men det er kvoterne, der i høj grad bestemmer, hvilke arter de fisker efter, og hvor de sejler hen. Som medejer af et pelagisk fiskefartøj optræder Kristian både i rollen som fiskeskipper og som virksomhedsejer. Han er tilfreds med begge roller, for der er en frihed ved at være selvstændig. Hvis der går for lang tid, hvor han ikke er ude at fiske, længes han efter at komme ud og sejle. Der er 15 ansatte i rederiet, hvoraf nogle arbejder på land. Han er meget bevidst om, at han som virksomhedsejer har et ansvar for, at medarbejderne har noget at sejle efter og har en indtægt.

Siden indførelsen af IOK er der sket meget indenfor det pelagiske fiskeri. Skibene er bl.a. blevet større og mere effektive samtidig med, at de er blevet færre både. Kristian synes på den ene side, det er lidt trist med færre kolleger, men ser det også som en god og naturlig udvikling, at skibene bliver større og bedre. Derfor kunne han også godt tænke sig lidt mere kvote, så de fortsat kan udvikle og investere i virksomheden.

Kristian mener, der mangler en forståelse for, hvad han laver, og hvordan et moderne fiskeri bliver drevet. F.eks. er det problematisk, at de, der arbejder på kontoret på land, ikke kan være ejere af virksomheden, selvom de er lige så vigtige for, at firmaet kører som dem, der sejler. Særligt efter kvotekongesagen var der et stort fokus på det segment af branchen, som Kristian tilhører. Det betød også en del negativ omtale. Med den sag kom der også mange nye restriktioner, der ramte rederiet. Han ønsker ikke opmærksomheden og ville egentlig gerne bare have ro til at drive sin virksomhed. De seneste års opmærksomhed har han oplevet som lidt af et kaos, fordi der er sket så meget.

Det er menneskeligt at fejle. Det mener Kristian i hvert fald, men han synes, det er svært at undgå at lave fejl i det nuværende system, selvom han gør det så godt, han kan. Bifangst og artsfordeling er en af de ting, hvor fejl ikke kan undgås. Sådan har det været, siden en tredjepart har stået for kontrolvejningen af lasten, når de lander. Selvom de selv tager prøver ombord på skibet for at holde øje med, hvad de får ind, og hvor stor bifangsten er, siger deres prøver aldrig det samme som vejerens på kajen. Det giver en usikkerhed, fordi han ikke føler, han kan undgå at få bøder og point, selvom han stræber efter at få tallene til at passe. Det er særligt pointene Kristian er bange for, for de kan betyde, at han skal tilbagebetale sin kompensation fra Brexit.

08.04 Bundgarnsfisker fra Storebælt - udfordret på sin identitet

Rasmus er 28 år gammel og er bundgarnsfisker i Storebælt. Fiskeriet går mange generationer tilbage i familien, så for ham ligger fiskeriet i blodet. Han startede på fiskeriskolen lige efter 9. klasse, og efter at have arbejdet på en trawler tog han hjem igen for at fiske med bundgarn sammen med sin far. Han vil gerne overtage firmaet, men reglerne forhindrer ham i at kunne overtage farens ålelicens, og uden den har firmaet ingen værdi. Som mange andre unge fiskere oplever han derfor også, at det er svært at komme ind i erhvervet, selvom hans situation måske er lidt anderledes end andres. De har indtil i år primært levet af at fiske ål i efteråret. Den ændrede lukkeperiode for ålefiskeriet gør det imidlertid svært at leve af. Sidste år, hvor de ikke måtte fiske ål i november, var det svært at leve af fiskeriet. I år må de heller ikke fiske i oktober, og derfor sætter de slet ikke bundgarn ud, for det kan ikke betale sig.

Hvis Rasmus vil fortsætte med at fiske, er han derfor nødt til at lægge sit fiskeri helt om. Udenfor ålesæsonen har han og faren altid fisket lidt med garn, og det er også en mulighed at sætte flere garn ud og fiske med garn hele året, men det er langt fra sikkert, de kan leve af det. De føler sig låst fordi, de kræfter de har brugt, og det de har investeret i bundgarnsfiskeriet, ingenting er værd. Op til ålestoppet sidste år sov Rasmus nærmest ikke. Han tænkte hele tiden på, hvordan han skulle komme af med ålene i hyttfadet, der skulle losses inden d. 1. november, hvordan han skulle nå at få alle bundgarnene op, og hvad der mon ville ske, hvis han ikke nåede det. Samtidig betød ålestoppet også, at han var, og stadig er nervøs for hans fremtid i erhvervet. Han vil have det skidt med at være tvunget til, at skulle lukke firmaet for det er hans familiehistorie. Han har ikke en dårlig økonomi, og derfor føles det uretfærdigt, at der kommer nogen udefra og tvinger ham til at stoppe.

Rasmus føler sig meget begrænset som fisker. Det skyldes både lukkeperioderne, som ålestoppet, men også de lave fiskekvoter. Der er flere arter som Rasmus er blevet forhindret i at fange, fordi kvoten er beskåret så meget, og derfor sætter han ikke bundgarn ud efter bl.a. sild og torsk. Han mener at de lave kvoter skyldes dårlig biologisk rådgivning, og at biologerne altid er lidt bagefter med deres undersøgelser. Fra hans synsvinkel er det mærkeligt, at biologerne ikke bruger fiskerne mere i deres undersøgelser, så de kan få mere præcist og mere aktuelt data. Hans billede, af hvordan fiskebestandene har det, er i hvert fald ikke det samme som biologernes, og det ærgrer ham. Når han føler sig stresset, er det bedste at tage ud på havet, for der slapper han af. Derfor tror han, at han fortsætter med at fiske uanset hvad, for han kan ikke lade være. Han bliver nok også nødt til at sætte bundgarn ud, selvom det ikke kan betale sig, for han kan ikke forestille sig ikke at være bundgarnsfisker.

08.05 Jomfruhummerfisker i Kattegat – manglende tillid til fiskeren

Peter er 60 år og kommer fra Strandby, hvorfra han også fisker. Både hans far og bedstefar var fiskere, og som barn opholdt han sig meget på havnen. Fiskeriet var derfor ikke fremmed for ham, da han startede. Peter ejer en blå trækutter på 17 meter, der er rigget til trawlfiskeri. Han har altid trawlet, og har aldrig fisket med andre typer redskaber. Det meste af året fisker han efter jomfruhummere i Kattegat. Når der bliver åbnet for rationsfiskeriet efter tobis i midten af april, sejler han i Nordsøen for at fiske efter dem ind til Sankt Hans. Der er mange regler, man skal leve op til som fisker, og for Peter er der mange regler, som han har svært ved at se meningen i. Det gælder f.eks. landingsforpligtelsen: Han er vokset op med at små fisk, skal genudsættes så hurtigt som muligt, for at de kan overleve og vokse sig store. Derfor så han også landingsforpligtelsen som et stort indgreb, dengang det blev indført. Det er for ham svært at skulle tage fiskene med i land, for det strider imod, hvad han har lært. Det er især svært, når de små fisk blot går til spilde, når de bliver landet. Problemet med landingsforpligtelsen er også, at udsmidet er meget lille, hvilket der ikke er nogen, der tror på.

Fiskerne i havnene ud til Kattegat snakker meget om kameraovervågning. Peter har ikke selv fået kamera på kutteren endnu, men han frygter ligesom mange af hans kollegaer, at han får det. Den indførte kameraovervågning ser Peter som et udtryk for, at myndighederne ikke har nogen tillid til fiskerne, hvilket ikke er rart. Med diskussionen om kamera, føler han sig uretfærdigt behandlet, fordi der ikke er nogen, der tror på, at han ikke snyder med bifangsten. Han synes også det er mærkeligt, at det kun er danske fiskere, der er underlagt kameraovervågning. Ligesom i andre brancher vil der altid være brodne kar i fiskeriet, og derfor er han ikke uenig i, at der skal være et kontrolsystem, han skal bare kunne arbejde under det. Ifølge Peter er der i dag for meget kontrol med fiskerierhvervet, samtidig med at mængden af kontrol er steget. Det betyder, at han risikerer at få bøder for meget små fejl, hvilket frustrerer ham, fordi han ikke kan undgå at lave fejl, og fordi bøderne ikke skyldes ulovligt fiskeri, men typisk skyldes fejlregistreringer. Som trawlfisker føler Peter sig tit hængt ud i den offentlige debat. Han føler, han bliver anset som en skurk, selvom han som fisker er meget interesseret i gode fiskebestande. Det negative syn på trawlerne, mener han hovedsageligt, er på grund af misinformation, og at den brede befolkning ikke har forstand på fiskeri. Især kender personer udenfor branchen ikke forskellen på bomtrawl og bundtrawl, og de ved ikke, at der kun trawles på sand og mudderbund, og altså ikke på stenrev. Peter ville ønske, at der kom en større forståelse for hans erhverv, og at trawlfiskerne ikke blev angrebet så hårdt, men han ved ikke, hvad han skal gøre.

Syddansk Universitet
Degnevej 14,
DK-6705 Esbjerg Ø

Telefon: +45 6550 1000
sdu@sdu.dk
www.sdu.dk